

RETTE I VIBORG

Udskrift af dombogen

DOM

Afsagt den 19. december
2016 i sag nr. BS 1-95/2014:

A
mod
Tryg Forsikring A/S
Klausdalsbrovej 601
2750 Ballerup

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagen drejer sig om, hvorvidt sagsøgeren As krav på yderligere erstatning, herunder for varigt men og erhvervsevnetab fra sagsøgte Tryg Forsikring A/S vedrørende en ulykke hun var udsat for den 9. april 1996, er forældet.

Sagsøgerens påstand er, at sagsøgte, Tryg Forsikring A/S dømmes til at betale sagsøgeren 1.105.385 kr. med tillæg af renter fra den 9. april 1996, jf. erstatningsansvarslovens § 16.

Sagsøgtes påstand er frifindelse.

Det påstævnte beløb fremkommer på følgende måde på grundlag af krav om godtgørelse for varige men på yderligere 10 % samt erstatning for erhvervsevnetab på 75 % som følge af et trafikuheld den 9. april 1996 og er opgjort som følger:

Godtgørelse for varige men:

10 % af 302.000 kr. 30.200,00 kr.

Erhvervsevnetab:

75 % x 6 x 238.930,05 kr. 1.075.185,00 kr.

I alt 1.105.385,00 kr.

Ved sagens anlæg gjorde sagsøgte udover forældelsesproblematikken gældende, at der ikke var årsagssammenhæng mellem færdselsuheldet og de skader, der lå til grund for kravet. Derudover var parterne uenige om kravets størrelse.

Der har under sagen været stillet spørgsmål til Retslægerådet ligesom sagen har været forelagt Arbejdsskadestyrelsen, og sagsøgte har herefter erkendt,

at der er årsagssammenhæng mellem ulykken, og de følger, der dannede grundlag for sagsøgerens førtidspensionering, ligesom der nu også er enighed om kravets opgørelse.

Sagen vedrører herefter alene spørgsmålet om, hvorvidt kravet er forældet.

Sagen er anlagt den 30. april 2014.

Oplysningerne i sagen

Denne dom indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a, stk. 2.

Den 9. april 1996 var sagsøgeren ude for en trafikulykke, idet hun som cyklist blev ramt af en lastbil, hvorved hun faldt, slog hovedet, og var bevidstløs. Hun var efterfølgende indlagt på X-by Sygehus frem til den 11. april 1996, hvor hun havde en hævelse af højre knæ, sår på venstre ankel og læsion i højre panderegion, der blev syet. En Ct-scanning af hjernen var normal.

Hun var efter ulykken præget af træthed, hovedpine og lydfølsomhed, og hun blev henvist til neurologisk speciallægeundersøgelse på foranledning af Tryg Baltica. Det blev her konstateret, at sagsøgeren havde følger efter contusion i frontalregion samt følger efter hjernerystelse, og de varige men blev fastsat til 10 %.

Sagsøgeren fik sig genoptrænet, således at hun kunne passe sit arbejde som pædagog. Efter ca. 4 ugers sygemelding genoptog sagsøgeren arbejdet som pædagog. De første 4 måneder på halv tid og siden da på fuld tid.

Den 26. oktober 2006 blev sagsøgeren sygemeldt, og hendes egen læge har i journalen angivet hendes problemer til at være "helt tydeligt arbejdsrelaterede". Hun blev herefter henvist til Arbejdsmedicinsk klinik, der fandt, at sagsøgeren led af dårlig nattesøvn, grådlabilitet, nedsat hukommelse og koncentration, nedsat selvværd mv., men hun fik det bedre efter samtaler med psykolog og et skifte til en anden arbejdsplads.

Det fremgår af journal fra egen læge fra den 5. november 2008, at sagsøgeren har oplyst, at hun siden sommeren 2008 havde haft mindre overskud, været lidt i dårligt humør og ind i mellem haft lettere til irritation, men lægen vurderede, at der ikke var behov for yderligere tiltag, idet det trods alt gik bedre.

Sagsøgeren blev i efteråret 2009 sygemeldt med diagnosen stress efter en hård periode hvor hendes svigerfar døde i maj, og svigermoderen ugen efter fik konstateret kræft. Hun blev efterfølgende fyret fra sit arbejde. Sagsøgeren blev henvist til psykologsamtaler som pårørende til personer, der er ramt af en alvorlig invaliderende sygdom, idet hun af lægen er beskrevet som i en depressiv tilstand, og den 26. oktober 2010 blev hun på ny henvist til Ar-

bejdsmedicinsk Klinik og Regionspsykiatrien med diagnosen depression. Herefter påbegyndtes den 18. januar 2011 et udredningsforløb bestående af samtaler ved psykolog og psykiater, MR-scanning og neurologisk undersøgelse ved Regionspsykiatrien X-by, Klinik for affektive lidelser, hvor man fik mistanke om, at der kunne være tale om en mulig hjerneskade som forklaring på sagsøgerens symptomer.

Det fremgår af lægejournalen fra sagsøgerens egen læge, at sagsøgte den 20. januar 2011 skrev følgende i en mail til lægen:

"Jeg vil lige opdatere dig ang. besøg ved psykiater og psykolog. Det var en rigtig god oplevelse at være hos dem. De mener at jeg i 15 år har dækket over en skade som jeg fik ved påkørsel af en venstresvingende lastbil hvor jeg slog hovedet og var bevidstløs måske 1 time."

Den 28. februar 2011 fik sagsøgeren foretaget en ror-scanning, der viste forandringer frontalt i hjernen. Det fremgår af konklusionen efter scanningen, at de konstaterede forandringer i hjernen var forenelige med et traume mod højre panderegion.

Af sagsøgerens lægejournal hos egen læge fremgår det, at Psykiatriklinikken den 29. marts 2011 til lægen har sendt følgende brevttekst:

"Pt. ringer, da vi har sendt hende en tid. Hun fortæller, hun har været hos psykiater i januar 2011, X-klinik, og til scanning, der viser gammel hjerneskade. Går hos neuropsykolog der også. Vi sletter således tiden herinde"

Det fremgår blandt andet af den neuropsykologiske undersøgelse af 28. april 2011 udarbejdet af neuropsykolog Ditte Bentzen, at sagsøgeren og hendes mand under en samtale der blandt andet har oplyst, at:

"...de opfatter vanskelighederne som en statisk tilstand, og de ser ingen ændring. De fortæller, at de først inden for de sidste år er blevet opmærksomme på, at der kan være sket skader ifm ulykken i 1996. I bakspejlet kan de godt se, at der skete nogle ændringer den gang, men de har sammen kompenseret for dem og fundet ud af at leve med det...".

Det fremgår videre af konklusionen i undersøgelsen blandt andet følgende:

"

Ud fra differentieringen af klagebilledet i tiden efter ulykken og tiden efter stress-episoden er det vurderingen, at A siden ulykken i 1996 har haft specifikke kognitive vanskeligheder svarende til testfundene. Hun har desuden ved samme ulykke fået en ikke uvæsentlig

patologisk udtrætning, som har ændret hendes daglige funktionsniveau. (...) Det fremgår desuden tydeligt, at der er sket yderligere ændringer i forbindelse med stress-episoden i 2006. A er blevet yderligere trættbar, husker dårligt og oplever en langsomhed i sansebearbejdningen. Der er tilkommet yderligere nedsat overblik og dårlig koncentrationsevne. Således ses de tidligere vanskeligheder forstærket af den nye tilstand.

"

Den 30. maj 2011 kom psykolog Susanne Jakobsen med sin afsluttende vurdering, udarbejdet på baggrund af neuropsykologisk testning, MR-scanning samt vurdering ved speciallæge Susanne Fabricius, og sagsøgeren blev afsluttet fra klinikken i juni 2011, idet samtlige undersøgelsesresultater pegede på en organisk, kognitiv forstyrrelse.

På baggrund af de nye oplysninger i sagen anmodede sagsøgeren den 7. juni 2011 sagsøgte om at genoptage sagen, hvilket sagsøgte afslog den 1. december 2011 med henvisning til, at man fortsat var af den opfattelse, at der ikke var årsagssammenhæng mellem de kognitive gener og uheldet den 9. april 1996. I mellemtiden var sagsøgeren den 22. november 2011 blevet tilkendt førtidspension.

Den 27. februar 2012 anmodede sagsøgeren på ny sagsøgte om at genoptage sagen, idet sagsøgeren nu var blevet repræsenteret af advokat.

Sagsøgeren havde sideløbende med anmodningen om genoptagelse af sagen hos sagsøgte ligeledes anmodet sit forsikringsselskab Topdanmark om genoptagelse af sin sag hos dem, hvilket medførte at Topdanmark ulykkesforsikring den 14. maj 2012 forelagde sagen for Arbejdsskadestyrelsen med henblik på stillingtagen til årsagssammenhæng og varige men.

Sagsøgte afviste den 21. maj 2012 på ny at genoptage sagen stadig med henvisning til, at der ikke var årsagssammenhæng mellem skaderne og uheldet. Sagsøgte oplyste i afslaget om sagsøgerens mulighed for selv at indbringe sagen for arbejdsskadestyrelsen, ligesom der blandt andet blev anført følgende: "Såfremt Arbejdsskadestyrelsen måtte finde, at der er årsagssammenhæng mellem din klients gener i hjernen og uheldet, og vi følger Arbejdsskadestyrelsens vurdering, skal vi være indstillet på at betale for omkostninger til Arbejdsskadestyrelsen".

Den 25. maj 2012 orienterede sagsøgeren sagsøgte om, at sagen allerede på foranledning af Topdanmark var indbragt for Arbejdsskadestyrelsen, og sagsøgeren anmodede sagsøgte om at bekræfte, at man var indforstået med, at forældelse i sagen blev suspenderet 1 år efter Arbejdsskadestyrelsens kommende vurdering.

Sagsøgte afviste den 31. maj 2012 at suspendere forældelsesfristen med

henvisning til afgørelsen i brev af 21. maj 2012. Det blev samtidig oplyst, at man på ny ville tage stilling til anmodningen om genoptagelse af sagen, når der forelå en afgørelse fra Arbejdsskadestyrelsen.

Sagsøgerens advokat noterede sig herefter ved brev af 7. juni 2012, at sagsøgeren kunne vende tilbage med henblik på sagens genoptagelse, hvis Arbejdsskadestyrelsens kommende vurdering kunne begrunde det.

Den 27. februar 2013 blev der på foranledning af Arbejdsskadestyrelsen/Topdanmark ulykkesforsikring udarbejdet en sædvanlig speciellægeerklæring til belysning af følgerne efter ulykken, og den 3. oktober 2013 vurderede Arbejdsskadestyrelsen, at der var årsagssammenhæng, og at mengraden var 20 % mod de tidligere fastsatte 10 %. Topdanmark ulykkesforsikring anerkendte herefter udtalelsen og udbetalte erstatning i overensstemmelse hermed.

Den 7. oktober 2013 fremsendte sagsøgerens advokat Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse til sagsøgte sammen med speciellægeerklæringen og anmodede på ny om sagens genoptagelse. Den 23. oktober 2013 anmodede sagsøgte om at få tilsendt samtlige akter fra Arbejdsskadestyrelsen mv., idet man herefter ville forelægge oplysningerne for sin lægekonsulent og herefter tage endelig stilling til, om sagen kunne genoptages.

Den 30. oktober 2013 blev Arbejdsskadestyrelsens interne lægekonsulentudtalelse sendt til sagsøgerens advokat, der videresendte disse og andre lægelige sagsakter til sagsøgeren ved breve af 5. og 14. november 2013.

Den 9. december 2013 afviste sagsøgte endeligt at genoptage sagen, idet man var uenig i Arbejdsskadestyrelsens udtalelse om årsagssammenhæng.

Sagsøgerens advokat oplyste herefter den 18. december 2013, at der ville blive udarbejdet stævning først i det nye år, og der blev indgivet stævning den 30. april 2014.

Det fremgår blandt andet Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse af 20. april 2016, at man har lagt til grund, at "A lige siden ulykken har været karakteriseret ved hurtig mental udtrætning og kognitive forstyrrelser".

Forklaringer

A har forklaret, at hun på ulykkestidspunktet i 1996 arbejdede i en ungdomsklub. Hun var gift, og hendes børn var henholdsvis 4 og 7 år på det tidspunkt. Hun var rigtig glad for sit arbejde. Lige efter ulykken var hun meget præget af træthed, hovedpine og lydfølsomhed, men hun fik at vide, at man kunne have gener i op til et år efter en hjernerystelse. Efter en periode kom hun op at arbejde på fuld tid igen. I de første 14 dage efter ulykken kom hendes mor og hjalp familien, primært med børnene. Derefter

strukturerede de deres hverdag meget for at klare det hele, herunder rengøring, madlavning mv. Derudover gik hun meget tidligt i seng. Fra hun genoptog arbejdet og frem til 2006 havde hun det okay og var glad for sit arbejde, ligesom de fandt ud af tingene derhjemme.

I 2006 blev hun sygemeldt. Da hun kom tilbage på arbejde efter efterårsferien og en kollega spurgte, om hun havde haft en god ferie, begyndte hun bare at græde, fordi hun havde det så dårligt, og hun kunne ikke stoppe igen. Hun kunne blandt andet ikke sove om natten. Hun tænkte ikke på, at ændringerne i hendes tilstand kunne skyldes ulykken. Hun følte sig stresset og overbelastet af sit arbejde. Hendes læge sagde heller ikke noget om, at det kunne skyldes ulykken. Det var heller ikke noget, de talte om hjemme. Efter sygemeldingen i 2006-2007 skiftede hun job flere gange, fordi hun hver gang tænkte, at det var det enkelte job, hun ikke kunne holde til. Hun tænkte bare på, at det skyldtes hende, og at hun måske var for følsom. Hun følte ikke, at hun blev sig selv igen. Hun havde store problemer med hukommelsen, f.eks. kunne hun ikke fremlægge noget fra et kursus for nogle kollegaer eller lave noget skriftligt omkring det.

Den 21. september 2009 kontaktede hun egen læge og klagede over, at hun var utilpas og svimmel. Hun blev herefter sygemeldt. Der var sket mange ting for hende privat, idet svigerfaderen døde uventet, og svigermoderen derefter blev meget syg af kræft og krævede rigtig meget af dem. Det var rigtig svært for hende både at koncentrere sig om svigermoderen og om sit arbejde. Den sidste gang hun var på arbejde, skulle hun fremlægge en rapport om et barn for mange mennesker. Hun sad og kiggede på siderne, og hun kunne pludselig ikke se, hvad der stod der. Det dækkede hun over og sagde, at de jo alle havde læst dem og bare kunne stille hende spørgsmål. Da hun gik hjem den dag, kom hun aldrig på arbejde igen.

Fra 2009 og lang tid frem fik hun forskellige præparater mod depression, men der var ikke noget af det, som hjalp. Hendes udtalelse der fremgår af den neuropsykologiske undersøgelse om, at "de opfatter vanskelighederne som en statisk tilstand, og der ser ingen ændring" var en henvisning til, at medicinen ikke hjalp hende.

I perioden inden januar 2011 havde hun ingen mistanke til, at det var ulykken, der var årsagen til hendes symptomer. Det, der fremgår af journalen fra egen læge vedrørende den 26. oktober 2010 om, at hun selv havde fokus på, at hjernen havde taget skade, handler om, at hun var blevet stresset grundet arbejdspresset, og at hun af den grund troede, at hendes hjerne havde taget skade, og hun troede ikke, at det ville blive bedre.

Som hun husker det, havde hun og hendes daværende ægtefælle ikke fokus på, at det skulle være ulykken, der var årsag til symptomerne. Hun ved derfor ikke, hvorfor det fremgår af den neurologiske undersøgelse. Hun havde det forfærdeligt, da sygedagpengeudbetalingerne stoppede, og hun fik

at vide, at hun skulle stille op i arbejdsløshedskøen, fordi det vidste hun, at hun ikke kunne klare. Hun fik det ikke bedre af medicinen, som gav hende bivirkninger. Den 26. august 2010 foreslog hendes egen læge, at hun skulle til psykiater fordi lægen ikke selv havde flere ideer til, hvordan hun kunne hjælpes.

Ved den første samtale med psykiater Susanne Fabricius var der også en psykolog med. Hun skulle fortælle om sine symptomer. Psykiateren spurgte hende derefter, om hun kunne have slået hovedet på et tidspunkt. Hun sagde, at det gjorde hun for lang tid siden. Psykiateren sagde herefter, at symptomerne kunne tyde på en hjerneskade, og at det ville de gerne hjælpe hende med at udrede/undersøge nærmere. De fortalte hende ikke, at hun havde en hjerneskade. Hun hørte ordet hjerneskade, da de sagde det. Hun var glad for, at de prøvede at arbejde i en anden retning. Hun var lettet over, at de måske kunne finde ud af noget. Hun blev herefter henvist til en mr-scanning. Hun aflyste tiden hos psykologen, fordi hun ikke kunne overskue at gå til mere. Da hun blev afsluttet ved Regionspsykiatrien var hun til en afsluttende samtale med psykologen, hvor hun fik fremlagt resultaterne.

Hun anmodede herefter sagsøgte og Topdanmark Forsikring om at se på sagerne igen. Det talte de om derhjemme nok var en god ide. Med de oplysninger der kom frem, fik hun svar på mange ting. Hun syntes derfor, at hun skulle vende tilbage til forsikringsselskaberne, fordi hun jo ikke havde fået noget, fordi det var så slemt. Symptomer blev meget forværrede i 2006-2007 og herefter igen i 2009. I dag bliver hun let udtrættet, og hun skal ikke udsættes for ret meget. Hun har forsøgt at lave frivilligt arbejde, men det kunne hun ikke holde til. I 2006-2007 var det ikke så slemt som i 2009. I dag har hun det som i 2009 bortset fra, at hun ikke går på arbejde.

Parternes synspunkter

Sagsøgeren har til støtte for påstanden i det væsentlige procederet i overensstemmelse med påstandsdokument af 18. oktober 2016, der er sålydende, idet der dog alene er procederet på forældelsespørgsmålet:

"Anbringender:

Ad erstatningsfastsættelse og forrentning:

Det gøres gældende, at det er skadestidspunktet og den dagældende Erstatningsansvarslov, der skal danne udgangspunkt for erstatningsberegningen og forrentning, jf. FED2004.2598 og at kravet med rette er opgjort, som det fremgår af bilag 40. Dette gælder såvel i genoptagelsestilfælde som i tilfælde af udskudt forældelse, begrundet i tilregnelig uvidenhed.

Ad forældelse:

Sagsøgers krav på erstatning er som nævnt omfattet af forældelsesreglerne i Forældelsesloven, uanset om man anskuer situationen som en

genoptagelsessag eller en sag om udskudt begyndelsestidspunkt.

Udgangspunktet i personskadesager er, at forældelsesfristen løber fra skadens indtræden.

Der er dog et udskudt begyndelsestidspunkt, hvis det først på et senere tidspunkt er klart, at skaden har større varige følger, end først antaget.

Den i Forældelseslovens § 3 fastsatte 3-årige frist løber i h.t. § 3, stk. 2, fra tidspunktet, hvor fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til kravet/forværringen.

Sagsøgte er i sin duplik inde på, at sagsøger væsentligt tidligere, end ved genoptagelsesanmodningen juni 2011, burde have vidst, at skaden den 9.4.1996 havde medført større skader, end de oprindelige fastsatte varige men på 10%.

Ser man på den kronologiske oversigt, jf. bilag 41, kan man konstatere følgende:

26.10.2006 blev sagsøger sygemeldt, hvilket blev vurderet - helt tydeligt - som værende arbejdsrelateret og det gøres gældende, at sagsøger på ingen måde tilbage i 2006 burde have forstået, at hendes gener kunne skyldes ulykken fra 1996.

21.09.2009 sygemeldes hun på ny med stress og depression og opsiges sidenhen fra sit arbejde. Der pågår forskellige undersøgelser og samtaler ved psykolog, primært begrundet i forhold privat og arbejdsmæssigt. Da samtalerne ikke hjælper, beder hun om henvisning til Regionspsykiatrien og Arbejdsmedicinsk Klinik, idet hun føler, at hjernen har taget skade og angiver sig "*stresset hele vejen rundt og muligvis også udbrændt p.g.a. at mit arbejde gennem 25 år med børn i socialt belastede familier*".

Først efter et nærmere udredningsforløb, bestående af psykologsamtaler, psykiatrisk vurdering, MR-scanning og neuropsykologisk test i perioden 18.1. - 30.5.2011, konkluderer overlæge Susanne Fabricius (bilag 13) den 16.5.2011, at sagsøgers gener og sygemelding skyldes organisk kognitiv forstyrrelse, forårsaget af ulykken den 9.4.1996.

Det gøres således gældende, at sagsøger har været i utilregnelig uvidenhed om yderligere krav på erstatning frem til ultimo april/maj og at starttidspunktet for den udskudte forældelsesfrist/genoptagelse først løber fra omkring den 16.5.2011 - 30.5.2011, hvor hun var relevant undersøgt og udredt i hvert fald tidligst 29.4.2011 - hvorefter stævning den 29.4.2014 er indgivet rettidigt og kravet således ikke er forældet.

Et sådant synspunkt støttes af retspraksis - herunder U1998.753V, der

vedrørte en skade fra december 1977. Der blev anlagt retssag den 31.3.1996 og Retten fandt, at kravet ikke var forældet, da forældelsesfristen tidligst kunne regnes fra det tidspunkt, hvor sagsøger var blevet klar over skadevirkningernes indtræden. Starttidspunktet blev fastsat til 21.3.1991, jf. tillige FED1998.683, hvor man lagde til grund, at forældelsesfristens starttidspunkt var udskudt til indhentelse af en speciallægeerklæring den 5.3.1990, hvorefter kravet ikke var forældet.

Endelig blev starttidspunktet for "burde viden" udskudt i U2000.2509V, der drejer sig om et færdselsuheld i 1998, hvorefter sagsøger først i 1989, i forbindelse med aktindsigt, blev klar over, at ulykken kunne være årsag til generne. Retssag anlagt i april 1993 og således rettidig, idet man lagde til grund, at selvom om en del af E's gener var karakteristiske for et whip lash traume, havde hun ikke på noget tidspunkt, i forbindelse med de mange undersøgelser og behandlinger, fået oplyst, at hendes gener muligt kunne henføres til uheldet.

Såfremt Retten mener, at starttidspunktet for forældelsen er indtrådt i perioden 21.9.2009, hvor sagsøger sygemeldes og frem til 28.4.2014, gøres det gældende, at kravet ikke var forældet ved anmodning om genoptagelse den 7.6.2011, ligesom det gøres gældende, at sagsøgte - efter genoptagelsesansøgningen - har givet sagsøger føje til at tro, at sagen kunne og ville blive undersøgt nærmere efter Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse af 3.10.2013, hvor man vurderede, at der var årsagssammenhæng mellem ulykken og sagsøgers gener.

Sagsøgte har således givet sagsøger føje til at tro, at der ville være rimelig tid til at udtage stævning efter Arbejdsskadestyrelsens udtalelse, såfremt man ikke var enig i, at der var årsagssammenhæng mellem ulykken fra 1996 og sagsøgers gener.

Efter 1908-loven var det antaget, at forhandlinger mellem skyldner og kreditor kunne medføre afbrydelse. Dette fremgår af bemærkninger til loven og af den teoretiske behandling af spørgsmålet i Bo von Eydens "Forældelse I" og Eivind Ejnersens "Lovkommentarer til 1908-loven".

Princippet fastslås også i "Betænkning om revision af Forældelsesloven", Betænkning nr. 1460 i 2005, hvor det endvidere anføres: *"Der tilsigtes ikke nogen ændring i ft. gældende ret m.h.t. spørgsmålet om, hvornår der antages at være indtrådt sådanne forhandlinger mellem parterne"*.

Bemærkningerne gentages i lovforslaget til den nye Forældelseslov.

Der henvises derfor også til bemærkningerne i Forældelseslovens § 21, stk. 5.

Den eneste ændring, der er i den nye forældelseslov, er, at man nu har præciseret den tid, der må gå fra forhandlingens sammenbrud til retsligt

skridt, til 1 år, hvorimod der efter 1908-loven var "rimelig tid" til at foretage retsligt skridt, når forhandlingerne var brudt sammen.

Det afgørende spørgsmål i denne sammenhæng er derfor, om det forhold, at parterne i gensidig forståelse afventer Arbejdsskadestyrelsens udtalelse om årsagssammenhæng mellem sagsøgers gener i hjernen og uheldet, er en tilstrækkelig forhandling, eller stiltiende aftale om suspension.

Det er sagsøgers opfattelse, at en forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen i nærværende sag, hvor sagsøgte den 21.5.2012 anfører *"Såfremt Arbejdsskadestyrelsen måtte finde, at der er årsagssammenhæng mellem din klients gener i hjernen og uheldet og vi følger Arbejdsskadestyrelsens vurdering, skal vi være indstillet på at betale for omkostningerne til Arbejdsskadestyrelsen"* (bilag 22). Og videre den 21.5.2012 (bilag 38) *"Når Arbejdsskadestyrelsens afgørelse foreligger og vi modtager kopi heraf tager vi stilling til genoptagelse af sagen på ny"* (bilag 38) er en tilstrækkelig aftale/stiltiende aftale om suspension, jf. tillige sagsøgtes brev til undertegnede af 14.12.2010, der fremlægges som bilag 42.

Det ligger implicit i hele situationen, at begge parter afventer Arbejdsskadestyrelsens udtalelse, hvilket da også er den måde, en forelæggelse normalt betragtes på af de parter, der sædvanligvis opererer på erstatningsområdet - både skadelidte, advokater og forsikringsselskaber.

Denne opfattelse har støtte i omfattende retspraksis, der dog i vidt omfang drejer sig om opgørelse af kravene og ikke om årsagssammenhæng, men principperne er fuldstændig identiske med nærværende sag.

Se eksempelvis U.2012.25170, hvor skadelidte anmodede om suspension i forbindelse med en forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen, hvorefter forsikringsselskabet svarede, at de ikke var relevant i forhold til de nye forældelsesregler.

Den samme opfattelse kommer til udtryk i bilag 42 samt brev fra Codan Forsikring A/S til Advokatfirmaet Elmer & Partnere, hvilket fremlægges som **bilag 43**.

Af den praksis, der foreligger på området, fremgår det, at det afgørende er, om skyldner har givet kreditor en berettiget forventning om, at man ikke ville påberåbe sig forældelse, således at kreditor herved - med føje - har kunnet antage, at det ikke ville være nødvendigt at anlægge retssag, inden udløbet af en vis rimelig frist.

Dette synspunkt er bærende i U2006.2535H, hvor korrespondance mellem parterne og indhentelse af udtalelser til brug for bedømmelse af erstatningskravet, blev sidestillet med en stiltiende accept, er udskydelse eller foreløbig afbrydelse af forældelse. Også i denne sag, var sagen forelagt for Arbejdsskadestyrelsen med henblik på udtalelse. I sagen er der dissens for, at der er indtrådt forældelse i den periode, der gik fra, at skadelidte ikke længere kunne påregne en mindelig løsning til sagsanlæg. Flertallet fandt, at sagen ikke var forældet. Alle 5 Højesteretsdommere var enige i, at selve forløbet - med forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen og indhentelse af oplysninger til nærmere belysning af sagen med henblik på, at der kunne opgøres et krav - måtte forstås som en stiltiende aftale eller forhandling, der afbrød forældelse.

Teori og praksis benævner lidt i flæng problemstillingen som suspension, udskydelse eller afbrydelse, men den samlede virkning er, at man har rimelig tid, efter at man som kreditor ikke længere kan regne med, at der er en rimelig udsigt til en forligsmæssig løsning. Der henvises her også til U2002.573H.

Derudover henvises til U2012.25170 og U2012.28440.

Sammenfattende er det antagelsen, at en afbrydelse, herunder en forelæggelse for Arbejdsskadestyrelsen, hvor parterne er enige om/i gensidig forståelse afventer vurderingen, varer, indtil "forhandlingerne" bryder sammen.

Herefter har man en frist, der efter de tidligere regler var "rimelig tid" og efter de nye regler er 1 år.

Endvidere henvises til U2013.2608H. Også i denne sag var der tale om, at skadevolder havde forelagt sagen for Arbejdsskadestyrelsens efter Erstatningsansvarslovens § 10. Forsikringsselskabet meddelte skadelidte, at man ville vende tilbage, når man havde hørt fra Arbejdsskadestyrelsen. Højesteret fandt under disse omstændigheder, at forsikringsselskabet måtte anses for stiltiende at have accepteret en udskydelse eller foreløbig afbrydelse af forældelsen, således at der, hvis der ikke kunne opnås en løsning på baggrund af Arbejdsskadestyrelsens udtalelse, skulle indrømmes skadelidte en rimelig frist til sagsanlæg.

Hvis sagsøgte ikke havde haft til hensigt at indrømme sagsøger en rimelig tid til at udtage stævning efter afvisningen af, at ville følge Arbejdsskadestyrelsens vurdering af 3.10. 2013, hvor der blev statueret årsagssammenhæng, måtte de udtrykkeligt have meddelt dette ved korrespondancen i 2011/2012 (bilag 22 og 37-39).

Der henvises tillige til U2015.2445H samt FED2015.45V, hvor forsikringsselskabet afviste kravene, men alligevel valgte at forelægge sagen for Arbejdsskadestyrelsen, hvilket blev betragtet som forligsforhandlinger.

Til støtte for den nedlagte påstand gøres det således sammenfattende/ supplerende gældende at sagsøgers krav på varige men og erhvervsevnetab kan opgøres, som det fremgår af bilag 40.

F.s.v. angår forældelse gøres det gældende, at kravet ikke er forældet, idet

forældelsens starttidspunkt var udskudt, således at stævning, indgivet den 29.4.2014, skete rettidigt inden 3-års fristen i Forældelsesloven, sagsøgte, på trods af, at man afviste årsagssammenhæng, alligevel accepterede, at sagen blev forelagt for Arbejdsskadestyrelsen, hvilket gav sagsøger føje til at tro, at sagen - efter Arbejdsskadestyrelsens udtalelse - kunne løses forligsmæssigt uden sagsanlæg, der således mellem parterne var indgået eksplicit eller i det mindste implicit aftale om suspension, at sagsøgte sågar var indstillet på at betale omkostninger til Arbejdsskadestyrelsen, hvis der blev statueret årsagssammenhæng og man fulgte vurderingen, Arbejdsskadestyrelsens vurdering af 3.10.2013 og sagsøgte efterfølgende indhentelse af supplerende oplysninger, gav sagsøger føje til at tro, at der kunne opnås en mindelig løsning, det først er ved sagsøgte brev af 9.12.2013, at det stod klart, at sagsøgte ikke var enig i Arbejdsskadestyrelsens vurdering af årsagssammenhæng, sagsøger afbrød forældelsen rettidigt ved sagsanlæg den 29.4.2014, principperne i Forsikringsaftalelovens § 29 tillige medfører, at kravet ikke er forældet

Sagsøgte har til støtte for påstanden i det væsentlige procederet i overensstemmelse med påstandsdokument af 31. oktober 2016, der er sålydende:

"Nærværende sag udspringer af en trafikulykke den 9. april 1996, som sagsøger var impliceret i, og hvorved hun pådrog sig en række skader. Sagsøgte, Tryg Forsikring A/S, har anerkendt erstatningspligten som ansvarsforsikringsselskab for det skadevoldende køretøj og har i 1997 udbetalt erstatning, bl.a. 10% men. Der blev i den forbindelse ikke afregnet erhvervsevnetabserstatning til sagsøger, som noget tid efter ulykken genoptog sit erhverv.

Pr. 1. december 2011 blev sagsøger tilkendt førtidspension og vendte på den baggrund tilbage til Tryg med anmodning om genoptagelse af den afsluttede erstatningssag. Dette kan ifølge § 11 i dagældende erstatningsansvarslov ske, *"hvis der indtræder uforudsete ændringer i skadelidtes helbredstilstand, således at skadelidtes mengrad eller erhvervsevnetabsprocent må antages at være væsentlig højere end først antaget."*

Det var oprindeligt Trygs opfattelse, at der ikke var grundlag for at genoptage erstatningssagen, idet der ikke var årsagssammenhæng mellem ulykken og de følger, der dannede grundlag for sagsøgers førtidspensionering. På baggrund af Retslægerådets udtalelse har sagsøgte dog nu anerkendt årsagssammenhængen, og sagsøgte frafalder indsigelsen om forrentning fra skadetidspunktet, ligesom Tryg frafalder indsigelsen om en lavere

erhvervsevnetabsprocent end 75.

Med påstandsdokumentet har sagsøger nedsat årslønnen fra 245.626 kr. til 238.930,05 kr., hvilket fører til en nedsættelse af erhvervsevnetabsberstatningen fra 1.105.317 kr. til 1.075.185 kr. Sagsøgte har efter omstændighederne ikke indsigelser til den nu opgjorte årsløn.

Der udestår herefter alene uenighed om, hvorvidt kravet er forældet.

Sagsøger har i stævningen nedlagt påstand om en højere mengrad på i alt 20%, dvs. et mermen på 10%, og erhvervsevnetab på 75%. Begge poster afspejles i Arbejdsskadestyrelsens (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) vurdering af 20. april 2016 (jfr. bilag 36).

Sagsøgte kan tiltræde, at der er årsagssammenhæng mellem ulykken og de gener, der ligger til grund for de to erstatningsposter, ligesom sagsøgte kan tiltræde udmålingen.

Sagsøgte er derimod af den opfattelse, at kravet er forældet, både hvis der er tale om oprindelige gener med suspenderet forældelse, eller hvis der er tale om en egentlig genoptagelsessag.

Det gøres til støtte herfor gældende, at der gennem hele forløbet har været kognitive gener af en vis karakter. Der henvises bl.a. til den neuropsykologiske undersøgelse refereret i bilag 12, s. 3, hvor sagsøger og hendes ægtefælle har forklaret, at

*"de opfatter vanskelighederne som en **statisk tilstand**, og de ser **ingen ændring**. De fortæller, at de først inden for **de sidste år** er blevet opmærksomme på, at der kan være sket skader ifbm ulykken i 1996. I bakspejlet kan de godt se, at der skete nogle ændringer den gang, men de har sammen kompenseret for dem og fundet ud af at leve med det." (mine fremhævelser).*

I samme bilag konkluderede neuropsykologen på s. 5, at

*"Ud fra differentieringen af klagebilledet i tiden efter ulykken og tiden efter stress-episoden er det vurderingen, at **A siden ulykken i 1996 har haft specifikke kognitive vanskeligheder svarende til testfundene**. Hun har desuden ved samme ulykke fået en ikke uvæsentlig patologisk udtrætning, som har ændret hendes daglige funktionsniveau. (. ..) Det fremgår desuden tydeligt, at der er sket **yderligere ændringer i forbindelse med stress-episoden i 2006**. A er blevet yderligere trætbar, husker dårligt og oplever en langsomhed i sansebearbejdningen. Der er tilkommet yderligere nedsat overblik og dårlig koncentrations-*

evne. Således ses de tidligere vanskeligheder forstærket af den nye tilstand. " (mine fremhævelser)

Også Arbejdsskadestyrelsen har i vurderingen af 20. april 2016, jfr. bilag 36, lagt til grund, at "*A lige siden ulykken har været karakteriseret ved hurtig mental udtrætning og kognitiveforstyrrelser.*" (min fremhævelse)

Sagsøger har således i hele perioden efter ulykken haft visse gener af kognitiv karakter m.v. Krav, der knytter sig til disse gener, er derfor forældet. Det bemærkes videre, at det ikke er hjerneskaden som følge af ulykken, der har udløst en forværring i generne i 2006 og 2009, men derimod særlige belastninger på arbejdet og i privatsfæren. Der er derfor ikke i erstatningsretlig henseende årsagssammenhæng mellem skaden og de - muligvis forbigående - gener i forbindelse med arbejdsmæssige belastninger mv.

Efter dagældende erstatningsansvarslov er ændringer i de faktiske forhold, fx økonomiske eller arbejdsmæssige forhold, ikke i sig selv tilstrækkelige til at få en afsluttet sag genoptaget. At sagsøger blev tilkendt førtidspension med virkning fra 1. december 2010 (bilag 16), er således heller ikke i sig selv tilstrækkeligt til at få en afsluttet sag genoptaget. Det bevidner dog, at sagsøger senest i 2010 var bekendt med helbredsmæssige ændringer af betydning for en eventuel genoptagelsessag. Selv hvis retten måtte nå frem til, at der er tale om en genoptagelsessituation, er også dette krav forældet, idet sagsøger havde anledning til at rejse kravet mere end 3 år før forældelsen blev afbrudt ved stævning udtaget den 29. april 2014.

For at kravet ikke er forældet, skal retten således finde, at sagsøger først efter den 29. april 2011 havde et sådant kendskab til sit krav, at der ikke længere forelå suspenderende uvidenhed. Dette er ikke tilfældet. Sagsøger har således ifølge bilag 12 haft viden om årsagssammenhæng i flere år, hvilken mistanke er blevet bekræftet senest i januar 2011. Den 20. januar 2011 (jfr. bilag 6) skrev sagsøger således til sinlæge:

"Jeg vil lige opdatere dig ang. besøg ved psykiater og psykolog. Det var en rigtig god oplevelse at være hos dem. De mener at jeg i 15 år har dækket over en skade som jeg fik ved påkørsel af en venstresvingende lastbil hvor jeg slog hovedet og var bevidstløs måske 1 time."

Den 29. marts 2011 ringede sagsøger til Psykiatriklinikken for at aflyse en tid, idet "*hun fortæller, at hun har været hos psykiater i januar 2011, Klinik X og til scanning, der viser gammel hjerneskade.*"

Skaden er indtrådt den 9. april 1996, hvorfor eventuelle personskadekrav i henhold til dagældende forældelsesregler som udgangspunkt blev forældet den 9. april 2001. Der er i nærværende sag ingen særlige omstændigheder der medfører, at forældelsesfristens begyndelsestidspunkt er udskudt, lige-

som kravet er ikke suspenderet og der ikke er sket fristafbrydelse.

Selv om retten måtte lægge til grund, at der er tale om en egentlig genoptagelsessag i medfør af dagældende erstatningsansvarslovs § 11, er kravet ligeledes forældet, idet sagsøger også i dette tilfælde har været bekendt med forværringen i mere end 3 år forud for den fristafbrydende handling.

Det gøres endvidere gældende, at der ikke foreligger forhandlinger mellem parterne i § 21, stk. 5, forstand, der kan medføre, at forældelsen er suspenderet. Dels blev udtalelsen fra Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, herefter AES), fremlagt som bilag 24, ikke indhentet i sagen mellem sagsøger og Tryg, idet der var tale om en forelæggelse til brug for et andet forsikringsselskab (Topdanmark). Allerede af den grund er forelæggelsen ikke at betragte som forhandlinger mellem Tryg og sagsøger. Dertil kommer, at det alene var mengraden, der blev belyst ved AES' udtalelse, hvilket ikke er suspenderende for øvrige, ikke-omfattede erstatningsposter. I givet fald ville suspensionen således alene knytte sig til mengodtgørelsen.

Sagen har Tryg bekendt ikke tidligere (forud for sagsanlæg) været forelagt for AES med henblik på en udtalelse i nærværende sag. Det er en sådan henvendelse, Tryg nævnte i brevet af 21. maj 2012 (bilag 22), og tilbød at betale for, *hvis* AES lagde til grund, at der var årsagssammenhæng, og *hvis* udtalelsen blev fulgt af Tryg. Hverken Trygs ageren i forbindelse med Topdanmarks indhentelse af en udtalelse fra AES eller den efterfølgende korrespondance er tilstrækkelig konkret eller imødekommende på en sådan måde, at der er tale om forhandlinger i forældelseslovens forstand."

Retten's begrundelse og afgørelse

Sagen drejer sig om, hvorvidt sagsøgeren As krav på yderligere erstatning, herunder for varigt men og erhvervsevnetab vedrørende en ulykke hun var udsat for den 9. april 1996, er forældet.

Efter forældelseslovens § 3, stk. 2, løber den tre årige forældelsesfrist fra tidspunktet, hvor sagsøgeren fik eller burde have fået kendskab til kravet/forværringen i hendes gener. Det skal således vurderes om, sagsøgeren 3 år forud for sagens anlæg den 30. april 2014 havde et sådant kendskab til kravet, at der ikke forelå suspenderende uvidenhed om kravet.

Uanset at det på baggrund af oplysningerne i den neuropsykologiske undersøgelse, og i Arbejdsskadestyrelsens vejledende udtalelse af 20. april 2016 må lægges til grund, at sagsøgeren siden ulykken har haft visse gener af kognitiv karakter, og at det af den neuropsykologiske undersøgelse af 28. april 2011 blandt andet fremgår, at sagsøgeren og hendes mand under en samtale har oplyst, at de først inden for de sidste år er blevet opmærksomme på, at der kan være sket skader i forbindelse med ulykken i 1996, finder retten ikke, at sagsøgeren frem til udredningsforløbet i januar 2016 har haft

tilstrækkeligt grundlag til at tro, at generne skyldtes ulykken. Der er herved lagt på, at de lægelige oplysninger i sagen frem til dette tidspunkt har betragtet generne som arbejds- og stressrelaterede.

Det fremgår af sagsøgerens lægejournal fra egen læge fra den 20. januar 2011, at sagsøgeren samme dag i en mail til lægen har oplyst, at hun ved et møde med en psykiater og en psykolog har fået oplyst, at de mener, at hun i 15 år har dækket over en skade, som hun fik ved ulykken i 1996. Det fremgår endvidere af journalen for den 29. marts 2011, at sagsøgeren har aflyst en tid hos Psykiatriklinikken med henvisning til, at hun i januar 2011 har været til psykiater og til scanning, der viser gammel hjerneskade.

På denne baggrund finder retten, at sagsøgeren ihverfald på dette tidspunkt havde de oplysninger, der var tilstrækkelige til at vide, at der kunne være en mulig årsagssammenhæng mellem ulykken og hendes gener, hvorfor forældelsesfristen begynder at løbe fra dette tidspunkt. Kravet på erstatning var herefter som udgangspunkt forældet ved sagens anlæg den 30. april 2011, jf. forældelseslovens § 3, stk. 2.

Sagsøgeren har gjort gældende, at forældelsesfristen var suspenderet efter forældelseslovens § 21, stk. 5, idet der inden fristens udløb var indledt forhandlinger med sagsøgte, der gjorde, at forældelsesfristen var suspenderet.

Sagsøgte afviste den 1. december 2011 og den 21. maj 2012 sagsøgerens anmodninger om genoptagelse af sagen med henvisning til manglende årsagssammenhæng, ligesom man den 31. maj 2012 efter forespørgsel fra sagsøgerens advokat af samme grund afviste at suspendere forældelsesfristen i sagen for at afvente en udtalelse fra Arbejdsskadestyrelsen, som sagsøgerens forsikringsselskab Topdanmark havde indhentet til brug for en anden sag.

Sagsøgte traf på ny den 9. december 2013 afgørelse om at nægte at genoptage sagen efter, at sagsøgeren den 7. oktober 2013 havde fremsendt Arbejdsskadestyrelsens udtalelse til sagsøgeren og på den baggrund anmodet om genoptagelse af sagen, og efter at sagsøgeren havde indhentet de bilag, der lå til grund for Arbejdsskadestyrelsens afgørelse. Retten finder på den baggrund, at der ikke mellem parterne har været indledt forhandlinger om kravet, således at sagsøgeren havde føje til at antage, at man kunne nå en forligsmæssig løsning af sagen uden sagsanlæg, og forældelsesfristen er derfor ikke suspenderet efter forældelseslovens § 21, stk. 5. Herefter, og da principperne i forsikringsaftaleloven ikke kan føre til et andet resultat, frifindes sagsøgte.

Efter dette resultat skal sagsøgeren betale sagsomkostninger til sagsøgte med 80.000 kr. Beløbet vedrører sagsøgtes rimelige udgift til advokatbistand, og der er ved beløbets fastsættelse lagt vægt på sagens værdi og omfang, herunder at sagen har været forelagt for Retslægerådet. Beløbet er ikke tillagt moms, idet sagsøgte er repræsenteret af en ansat advokat.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte Tryg Forsikring A/S frifindes.

Sagsøgeren A skal inden 14 dage betale 80.000 kr. i sagsomkostninger til sagsøgte Tryg Forsikring A/S.